

**ANÀLISI DE L'ALUMNAT DELS PROGRAMES
UNIVERSITARIS PER A PERSONES GRANS
DE LA UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS**

Anàlisi de l'alumnat dels programes universitaris per a persones grans de la Universitat de les Illes Balears

Carmen Orte Socias
Lluís Ballester Brage

Resum

Presentem els resultats obtinguts d'un estudi realitzat en una mostra d'alumnat dels programes de la Universitat Oberta per a Majors ofertats al campus de la UIB. Aquest estudi forma part d'un treball més ampli dut a terme amb set universitats espanyoles més, coordinat per la Universitat de La Laguna. Els diferents aspectes avaluats, organitzats en diferents factors, es refereixen a l'avaluació del programa universitari de persones grans. En concret, a la valoració que els alumnes fan dels processos d'ensenyament-aprenentatge, de l'organització en la qual es duu a terme el programa i de les relacions. Així mateix, les avaluacions d'autoeficàcia de l'alumnat, en concret, comprendre i aprendre, organitzar-se i cercar informació. A més, s'ha avaluat el seu perfil personal: personalitat socialment constructiva, orientada i eficaç, percepció positiva de les relacions i autoconcepte, dificultats de relació i personalitat alegre i acollidora. D'acord amb els resultats obtinguts, es tracta d'un alumnat que se sent còmode i gaudeix amb l'activitat que realitza. Té una percepció molt positiva de les contribucions del programa educatiu de la UOM. També té aquesta percepció positiva de les seves característiques i habilitats personals, relacionals i d'autonomia i aprenentatge com a alumne. Les seves opinions presenten algunes diferències segons el gènere, l'edat, el nivell d'estudis i el nombre d'anys que fa que assisteixen a aquests cursos, pel que fa a la valoració que realitzen tant del programa com de si mateixos, i que han de tenir-se en compte en les característiques de les ofertes formatives.

Resumen

Presentamos los resultados obtenidos de un estudio realizado en una muestra de alumnado de los programas de la Universitat Oberta per a Majors, ofertados en el campus de la UIB. Dicho estudio forma parte de un trabajo más amplio realizado con siete universidades españolas más, coordinado por la Universidad de La Laguna. Los diferentes aspectos evaluados, organizados en diferentes factores, se refieren a la evaluación del programa universitario de mayores. En concreto, a la valoración que los alumnos realizan de los procesos de enseñanza-aprendizaje, de la organización en la que se lleva a cabo el programa, y de las relaciones. Asimismo, las evaluaciones de autoeficacia del alumnado, en concreto, comprender y aprender, organizarse y buscar información. Además, se ha evaluado su perfil personal: personalidad socialmente constructiva, orientada y eficaz, percepción positiva de las relaciones y autoconcepto, dificultades de relación y personalidad alegre y acogedora. De acuerdo con los resultados, se trata de un alumnado que se siente cómodo y disfruta con la actividad que está realizando. Tiene una percepción muy positiva de las contribuciones del programa educativo que está llevando a cabo. También tiene dicha percepción positiva de sus características y habilidades personales, relacionales y de autonomía y aprendizaje como alumno. Sus opiniones presentan algunas diferencias

según el género, la edad, el nivel de estudios y el número de años que lleven realizando estos cursos, en la valoración que realizan tanto del programa como de sí mismos, y que deben tenerse en cuenta en las características de las ofertas formativas.

---

1. Introducció

Ja fa més d'una dècada que a Espanya es van engegar els denominats programes universitaris per a persones grans, orientats a la població de cinquanta o més anys. En aquest moment, la pràctica totalitat de les universitats espanyoles disposen d'un programa educatiu cultural propi orientat a aquest grup de població. Al llarg d'aquests anys d'activitat i experiència s'han fet importants esforços per oferir programes i activitats complementàries de qualitat, adaptats a una població gran cada vegada més nombrosa i, per tant, que cada cop té més necessitats, interessos i expectatives.

Els programes universitaris que s'ofereixen tenen molts elements en comú, tant pel que fa a les característiques de la població diana (encara que amb la seva heterogeneïtat) que accedeix als programes, en termes de procedència social, econòmica i cultural, nivell formatiu i fins i tot processos d'arribada a la jubilació, bé a l'edat prevista, bé en una situació de prejubilació, com també pel que fa a altres aspectes estructurals, organitzatius, administratius, econòmics i de continguts del programa, sempre tenint en compte l'especificitat dels inicis, la posada en marxa i la situació actual de cadascun, en relació amb les característiques de la mateixa Universitat que els ha engegat, el context territorial i les expectatives i el pressupost del programa.

Al llarg d'aquests anys i a partir de la informació generada als seminaris, les trobades i els congressos estatals, i fins i tot internacionals, en els quals participen diferents professionals i alumnat d'aquests programes universitaris per a alumnes grans, hem pogut constatar alguns elements comuns com els esmentats, i uns altres més. Així, per exemple, és una constant que fins i tot l'alumnat que acudeix a un programa d'aquesta naturalesa per raons algunes vegades allunyades –en primera elecció per interessos de tipus educatiu o cultural– o properes a necessitats de tipus social, no desitja abandonar la seva vinculació amb un projecte d'alt contingut educatiu i cultural, i a l'inrevés. Es tracta d'un col·lectiu que se sent bé a la Universitat, que gaudeix aprenent coses noves, i també compartint el seu temps i part de la seva vida amb companys amb interessos similars. Això, lògicament, ha influït de forma notable sobre l'ampliació i les característiques de l'oferta de programes i activitats destinats a aquest col·lectiu, amb la finalitat de respondre a aquestes demandes i als interessos d'un alumnat cada vegada més nombrós.

Tot això ha potenciat que els diferents programes hagin fet un esforç per conèixer de forma més profunda les característiques del seu alumnat, tant les sociodemogràfiques, com les

d'altres nivells relacionats amb els alumnes mateixos, o amb les relacions que estableixen com a alumnes d'aquests programes. Així mateix, el paper que aquests programes fan en diferents aspectes de la seva formació i aprenentatge, i també en la millora de la seva qualitat de vida.

Així doncs, i de forma concreta pel que fa al treball del qual informem en aquest document, hem participat en un estudi (Arnay, 2010) orientat a conèixer la valoració dels processos d'ensenyament i aprenentatge de l'alumnat dels diplomes sènior de la Universitat Oberta per a Majors (UOM) de la UIB, juntament amb set universitats més (Jaume I, de Granada, Pontifícia de Salamanca, de Navarra, de València, d'Extremadura i de La Laguna).

Tal com queda recollit en un altre treball en aquest mateix anuari, l'estudi es va dur a terme amb un total de 1.953 alumnes, 383 professors i 5 gestors i/o coordinadors de programa, a més de grups de discussió (professors-alumnes de cada universitat, i gestors dels programes participants).

Informem aquí dels resultats obtinguts amb la informació proporcionada per una mostra de 333 alumnes de la UOM, a través de l'emplenament d'un qüestionari, pel que fa al seu aprenentatge. Es tenen en compte les habilitats i destreses que l'alumnat empra per a això.

A continuació informem de diversos aspectes d'aquest estudi, pel que fa a les característiques de la mostra estudiada, les valoracions que l'alumnat fa del programa universitari de persones grans de la UOM, les valoracions d'autoeficàcia i el seu perfil personal. Per facilitar les anàlisis i la interpretació dels resultats, presentem el balanç de l'estructura factorial del qüestionari emplenat pels alumnes i les valoracions corresponents.

2. Mostra estudiada

Com es pot observar a la taula 1, per cada home hi ha una mica més de dues dones. Es tracta d'una de les característiques que defineixen l'alumnat dels programes per a grans, però també defineixen la població de més edat de les Illes Balears i de la resta de l'Estat.

La distribució per edats mostra la concentració principal entre els 61 i els 70 anys (59,8%), encara que amb un important grup d'alumnat de més edat, amb molta presència masculina. Mentre que les dones més grans de 70 anys representen el 17,5% de totes les alumnes, els homes de la mateixa edat representen el 26,9%.

Taula 1 | Edat i sexe

			Sexe			Total
			Dona	Home	No consta	
Edat	50-55	Recòmpte	5	0	0	5
		% dins edat	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		% dins sexe	2,2%	,0%	,0%	1,5%
	56-60	Recòmpte	36	7	0	43
		% dins edat	83,7%	16,3%	,0%	100,0%
		% dins sexe	16,1%	6,5%	,0%	12,9%
	61-65	Recòmpte	60	29	0	89
		% dins edat	67,4%	32,6%	,0%	100,0%
		% dins sexe	26,9%	26,9%	,0%	26,7%
	66-70	Recòmpte	72	38	0	110
		% dins edat	65,5%	34,5%	,0%	100,0%
		% dins sexe	32,3%	35,2%	,0%	33,0%
	71 i més	Recòmpte	39	29	0	68
		% dins edat	57,4%	42,6%	,0%	100,0%
		% dins sexe	17,5%	26,9%	,0%	20,4%
No consta	Recòmpte	11	5	2	18	
	% dins edat	61,1%	27,8%	11,1%	100,0%	
	% dins sexe	4,9%	4,6%	100,0%	5,4%	
Total	Recòmpte	223	108	2	333	
	% dins edat	67,0%	32,4%	,6%	100,0%	
	% dins sexe	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tal com recull la taula 2, el 34,5% dels alumnes s'ha mantingut als programes cinc o més anys, mostrant una vinculació molt intensa, realitzant processos de formació de llarga durada. Com s'esperava, els alumnes amb més anys de matrícula als programes per a grans són els que es troben en els cursos superiors.

Com queda reflectit a la taula 3, a mesura que augmenten els cursos davalla el nombre d'assignatures de les quals es matriculen els alumnes. Això té a veure amb les característiques de l'oferta que el mateix programa realitza i també amb els nous interessos d'aquest alumnat, alguns de generats a partir de la vinculació amb el programa. D'altra banda, cada vegada són més conscients del que significa seguir correctament una assignatura, però també millora el seu interès per realitzar un bon treball.

Taula 2 | *Curs i anys que fa que els alumnes estan matriculats al programa universitari per a persones grans*

			Anys al programa universitari per a persones grans				Total	%
			1 o 2 anys	3 o 4 anys	5 o més anys	No consta		
Curs	1r o 2n	Recompte	114	1	2	0	117	35,14%
		% dins curs	97,4%	,9%	1,7%	,0%	100,0%	
	3r o 4t	Recompte	0	47	0	0	47	14,11%
		% dins curs	,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%	
	5è o posteriors	Recompte	2	15	82	2	101	30,33%
		% dins curs	2,0%	14,9%	81,2%	2,0%	100,0%	
	No consta	Recompte	10	19	31	8	68	20,42%
		% dins curs	14,7%	27,9%	45,6%	11,8%	100,0%	
Total		Recompte	126	82	115	10	333	100,00%
		% dins curs	37,8%	24,6%	34,5%	3,0%	100,0%	

Taula 3 | *Curs i nombre d'assignatures de les quals els alumnes estan matriculats al programa universitari per a persones grans*

			Nombre d'assignatures de què s'han matriculat			Total
			Fins a 5 assignatures	6 o més assignatures	No consta	
Curs	1r o 2n	Recompte	4	102	11	117
		% dins curs	3,4%	87,2%	9,4%	100,0%
	3r o 4t	Recompte	1	39	7	47
		% dins curs	2,1%	83,0%	14,9%	100,0%
	5è o posteriors	Recompte	71	30	0	101
		% dins curs	70,3%	29,7%	,0%	100,0%
	No consta	Recompte	1	61	6	68
		% dins curs	1,5%	89,7%	8,8%	100,0%
Total		Recompte	77	232	24	333
		% dins curs	23,1%	69,7%	7,2%	100,0%

Contra el que es podia esperar, en el sentit d'una millora dels nivells d'estudis previs, les dades no són concloents. Com recull la taula 4, tant en els més joves com en els més grans hi ha un percentatge similar de persones amb estudis superiors (23,7% i 23,8%), més

elevat que el de la població general de les mateixes edats de les Illes Balears. S'observa un augment dels alumnes amb estudis secundaris entre els més joves, amb un 53,3% de tots els alumnes que tenen menys de 66 anys, mentre que en els més grans aquest percentatge era del 43,6%.

Taula 4 | Edat i nivell d'estudis

		Nivell d'estudis			Total	
		Fins als primaris complets	Secundaris complets o incomplets (inclou FP)	Superiors		
Edat	50-65	Recompte	31	72	32	135
		% dins edat	23,0%	53,3%	23,7%	100,0%
		% dins nivell d'estudis	35,6%	49,0%	43,8%	44,0%
	66 i més	Recompte	56	75	41	172
		% dins edat	32,6%	43,6%	23,8%	100,0%
		% dins nivell d'estudis	64,4%	51,0%	56,2%	56,0%
Total	Recompte	87	147	73	307	
	% dins edat	28,3%	47,9%	23,8%	100,0%	
	% dins nivell d'estudis	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

En qualsevol cas, les proves estadístiques sobre les diferències no són significatives, de tal manera que no es pot afirmar un canvi en el patró formatiu de l'alumnat dels programes universitaris per a gent gran. La prova khi quadrat ofereix els resultats següents:

	Valor	gl	Sign. asimptòtica (bilateral)
Khi quadrat de Pearson	3,953	2	0,139

Les diferències significatives s'obtenen quan es distribueix la mostra segons el gènere de l'alumnat, com recull la taula 5. En aquest cas s'observa una diferència significativa a favor dels homes. Un 18,3% de les dones té estudis superiors enfront d'un 35,4% dels homes. També s'observa una diferència significativa en els nivells d'estudis inferiors, amb un 32,2% de dones i un 20,2% d'homes amb nivells inferiors als estudis secundaris.

Les diferències, per a aquestes generacions, en l'accés a l'oferta formativa àdhuc es poden observar en els resultats, encara que aquesta diferència es moderarà amb el temps i probablement s'invertirà, a favor de les dones, per a la propera generació, per a les dones que ara tenen entre 30 i 50 anys.

Taula 5 | *Gènere i nivell d'estudis*

			Nivell d'estudis			Total
			Fins a primaris complets	Secundaris complets o incomplets (inclou FP)	Superiors	
Sexe	Dona	Recompte	67	103	38	208
		% dins sexe	32,2%	49,5%	18,3%	100,0%
	Home	Recompte	20	44	35	99
		% dins sexe	20,2%	44,4%	35,4%	100,0%
Total	Recompte	87	147	73	307	
	% dins sexe	28,3%	47,9%	23,8%	100,0%	

En aquest cas, la diferència és estadísticament significativa, s'obtenen resultats bastant més elevats en la prova khi quadrat, encara que el coeficient de contingència no confirmi la potència de l'associació entre l'edat i el nivell d'estudis.

	Valor	gl	Sign. asimptòtica (bilateral)	Coefficient de contingència
Khi quadrat de Pearson	12,008	2	0,002	0,194

3. Valoracions del programa universitari per a persones grans

S'han inclòs 17 valoracions, en el qüestionari, que han obtingut les següents puntuacions mitjanes, entre 1 i 4:

Taula 6 | *Valoracions del programa*

	Valoracions incloses en el qüestionari	Mitjana	Desviació estàndard
1	Valoració sobre els continguts	3,18	,526
2	Valoració sobre els mètodes d'ensenyament	3,25	,521
3	Valoració de la qualitat dels materials (fotocòpies, transparències, projeccions, etc.) que el professorat utilitza a classe	3,15	,623
4	Valoració de les condicions de l'aula	3,14	,659
5	Valoració de la facilitat d'accés a les aules	3,38	,558
6	Valoració de la quantitat dels materials (fotocòpies, transparències, etc.) que el professorat utilitza a classe	3,20	,613
7	Valoració dels horaris de les assignatures	3,33	,520
8	Valoració de la durada de les assignatures	3,30	,571

continua

	Valoracions incloses en el qüestionari	Mitjana	Desviació estàndard
9	Valoració del clima que hi ha entre els companys i companyes	3,44	,567
10	Valoració de les relacions entre el professorat i l'alumnat	3,52	,525
11	Valoració de la disponibilitat del professorat per consultar els dubtes	3,49	,548
12	Valoració de la seva participació a les classes	3,35	,565
13	Valoració de la informació disponible sobre les assignatures (programa, indicacions del professorat, etc.)	3,21	,595
14	Valoració sobre els procediments d'avaluació	3,14	,618
15	Valoració de l'atenció que dispensa el director/a o coordinador/a del programa	3,34	,598
16	Valoració de la formació rebuda en el programa per a gent gran	3,33	,560
17	Valoració del que han après a la Universitat	3,44	,521

Les cinc qüestions més valorades es refereixen a les relacions amb els companys i el professorat, al costat dels aprenentatges realitzats. Els resultats de totes les altres valoracions són també positius, encara que les que obtenen valors més baixos són dues qüestions relacionades amb les condicions de les aules i la qualitat dels materials, juntament amb els procediments d'avaluació. Es pot pensar que els procediments d'avaluació són diferents dels que van experimentar en els processos formatius que coneixien, però sembla que el que té més importància és el rigor de les avaluacions.

Per facilitar les interpretacions, s'ha realitzat una anàlisi factorial de components principals de les 17 qüestions plantejades. Els resultats obtinguts permeten diferenciar tres factors principals, que expliquen un 55,41% de la variància total, una vegada rotada la matriu (procediment varimax), tal com es mostra a la taula 7.

Taula 7 | Anàlisi factorial. Variància explicada

Component	Suma de les saturacions al quadrat de la rotació		
	Total	% de la variància	% acumulat
1	4,143	24,369	24,369
2	2,866	16,857	41,226
3	2,412	14,190	55,416

Els tres factors s'estructuren de forma clara. El primer factor es mostra a la taula 8. S'ha decidit denominar-lo «Valoració dels processos d'ensenyament i aprenentatge» per les vuit qüestions que inclou, entre les quals destaquen per la seva importància els aprenentatges i la formació rebuda.

Taula 8 | *Primer factor: Valoració dels processos d'ensenyament i aprenentatge*

Qüestions incloses	Saturacions
Valoració del que han après a la Universitat	,726
Valoració de la formació rebuda en el programa per a gent gran	,721
Valoració sobre els mètodes d'ensenyament	,627
Valoració de la informació disponible sobre les assignatures (programa, indicacions del professorat, etc.)	,618
Valoració de la seva participació a les classes	,617
Valoració sobre els continguts	,610
Valoració de la quantitat dels materials (fotocòpies, transparències, etc.) que el professorat utilitza a classe	,561
Valoració sobre els procediments d'avaluació	,550

El segon factor es presenta a la taula 9. Es denomina «Valoració de l'organització» i inclou quatre qüestions bàsiques, entre les quals destaquen l'accés a les aules i les seves condicions, encara que també inclou aspectes relacionats amb el temps (horaris i durada de les assignatures).

Taula 9 | *Segon factor: Valoració de l'organització*

Qüestions incloses	Saturacions
Valoració de la facilitat d'accés a les aules	,802
Valoració de les condicions de l'aula	,761
Valoració dels horaris de les assignatures	,609
Valoració de la durada de les assignatures	,533

Finalment, el tercer factor es presenta a la taula 10. S'ha denominat «Valoració de les relacions». Abans, a la taula 6, s'han destacat les elevades puntuacions de les qüestions que s'inclouen en el present factor. En aquest tercer factor totes les qüestions obtenen pesos factorials rellevants, de tal manera que no se'n pot destacar cap, mostrant tres aspectes complementaris de les relacions: entre els alumnes, entre els alumnes i els professors, i tant des del punt de vista personal com acadèmic.

Taula 10 | *Tercer factor: Valoració de les relacions*

Qüestions incloses	Saturacions
Valoració de les relacions entre el professorat i l'alumnat	,829
Valoració del clima que hi ha entre els companys i companyes	,768
Valoració de la disponibilitat del professorat per consultar els dubtes	,731

Les dues qüestions no incloses en cap dels tres factors són les següents:

- Valoració de l'atenció que dispensa el director/a o coordinador/a del programa.
- Valoració de la qualitat dels materials (fotocòpies, transparències, projeccions, etc.) que el professorat utilitza a classe.

La primera ha de rebre un tractament diferenciat, ja que no s'adequa als tres factors considerats. No obstant això, la segona qüestió, sobre la qualitat dels materials, tal vegada podria incloure's en el segon factor, però el seu pes factorial és inferior a 0,5, de tal manera que es considera rellevant per al factor.

4. Avaluacions de l'autoeficàcia de l'alumnat

S'han inclòs 13 avaluacions en el qüestionari, que han obtingut les següents puntuacions mitjanes, entre 1 i 4:

Taula 11 | *Avaluacions de l'autoeficàcia de l'alumnat*

	Avaluacions incloses en els qüestionaris	Mitjana	Desviació estàndard
1	Grau d'eficàcia en la seva capacitat per gestionar el temps en general	3,06	,472
2	Grau d'eficàcia de la seva capacitat per gestionar el temps d'estudi	2,95	,508
3	Eficàcia en les seves habilitats d'organització	3,02	,613
4	Grau d'eficàcia de la seva velocitat per aprendre	2,83	,556
5	Eficàcia en la recerca d'informació a la biblioteca	2,87	,668
6	Eficàcia en la recerca d'informació a Internet	2,78	,847
7	Grau d'eficàcia de la seva velocitat lectora	3,08	,592
8	Eficàcia en la capacitat crítica	2,98	,567
9	Eficàcia en la capacitat de comprendre les coses noves	3,06	,507
10	Grau d'eficàcia en la resolució de problemes	2,94	,588
11	Grau d'eficàcia per actuar de forma autònoma en la vida quotidiana	3,30	,513
12	Grau d'eficàcia en la capacitat d'aprenentatge	3,06	,533
13	Grau d'eficàcia en la seva capacitat per recordar allò que aprèn	2,69	,644

Les cinc qüestions més valorades es refereixen a les capacitats per ser independent, llegir, gestionar el temps, comprendre i aprendre. Els resultats més baixos s'obtenen en l'avaluació de la capacitat per manejar Internet i per recordar el que s'ha après, tal com es podia esperar. Totes les qüestions obtenen puntuacions significativament inferiors a les valoracions realitzades sobre el programa, de tal manera que es pot concloure que són més rigorosos en les autoavaluacions.

L'anàlisi factorial de components principals, realitzada seguint els mateixos procediments que els aplicats per a l'anàlisi de les valoracions, també obté tres factors diferents que expliquen un 57,726% de la variància total.

Taula 12 | *Anàlisi factorial. Variància explicada*

Component	Suma de les saturacions al quadrat de la rotació		
	Total	% de la variància	% acumulat
1	3,068	23,599	23,599
2	2,521	19,390	42,989
3	1,916	14,737	57,726

El primer factor inclou set qüestions diferents, però relacionades amb els processos de comprensió i aprenentatge, tal com es pot veure a la taula 13. Destaca de forma clara el grau d'eficàcia en la capacitat d'aprenentatge, i és també significatiu que les aportacions més petites al factor sorgeixin de la capacitat per recordar i de la velocitat per aprendre.

Taula 13 | *Primer factor: Eficàcia per comprendre i aprendre*

Qüestions incloses	Saturacions
Grau d'eficàcia en la capacitat d'aprenentatge	,818
Eficàcia en la capacitat de comprendre les coses noves	,693
Eficàcia en la capacitat crítica	,610
Grau d'eficàcia en la resolució de problemes	,586
Grau d'eficàcia per actuar de forma autònoma en la vida quotidiana	,584
Grau d'eficàcia en la seva capacitat per recordar allò que aprèn	,579
Grau d'eficàcia en la seva velocitat per aprendre	,535

El segon factor inclou tres qüestions molt clarament relacionades amb la capacitat per organitzar-se en un procés formatiu de llarga durada, com el que es valora. En aquest factor s'observa una certa diferència entre les tres qüestions incloses, però totes obtenen pesos factorials rellevants.

Taula 14 | *Segon factor: Eficàcia per organitzar-se*

Qüestions incloses	Saturacions
Grau d'eficàcia en la seva capacitat per gestionar el temps en general	,875
Grau d'eficàcia en la seva capacitat per gestionar el temps d'estudi	,788
Eficàcia en les seves habilitats d'organització	,731

El tercer factor inclou solament dues qüestions relacionades amb l'eficàcia per a la recerca d'informació. Pot semblar un factor secundari, però per la rellevància que té per a l'activitat educativa als programes per a persones grans, sembla necessari mantenir-lo amb la seva pròpia identitat i estudiar com es distribueix d'acord amb altres variables com l'edat o el gènere de l'alumnat.

Taula 15 | *Tercer factor: Eficàcia per a la recerca d'informació*

Qüestions incloses	Saturacions
Eficàcia en la recerca d'informació a la biblioteca	,760
Eficàcia en la recerca d'informació a Internet	,753

5. Perfil personal de l'alumnat

S'han inclòs 14 qüestions sobre la definició del perfil i les característiques de personalitat de l'alumnat, que han obtingut les següents puntuacions mitjanes, entre 1 i 4:

Taula 16 | *Avaluacions de l'autoeficàcia de l'alumnat*

	Avaluacions incloses en els qüestionaris	Mitjana	Desviació estàndard
1	Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona reflexiva	3,21	,547
2	Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona crítica	2,93	,717
3	Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona segura de si mateixa	2,95	,686
4	Amb l'edat considero que sóc una persona que m'he pogut «alliberar»	3,16	,729
5	Sóc una persona obstinada/caparruda	2,41	,919
6	Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona creativa	2,83	,726
7	Crec que, en general, els altres tenen una bona opinió sobre mi	2,95	,507
8	Sóc una persona complicada/difícil	1,87	,862
9	Sóc hàbil per aplicar i integrar les coses noves que he après	2,93	,591
10	Tinc una idea clara sobre el que vull aprendre	3,18	,573
11	Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona sociable	3,25	,595
12	Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona divertida	2,73	,673
13	Crec que els altres em consideren bon amic/iga	3,16	,493
14	Amb l'edat he après a ser més comprensiu/iva	3,38	,610

Les quatre qüestions més valorades es refereixen al perfil de personalitat amb el qual s'identifiquen: persones sociables, reflexives, comprensives i amb una idea clara del que

desitgen aprendre. En general, l'autoconcepte és positiu. Els resultats més baixos s'obtenen en la identificació dels trets més negatius, com ser una persona difícil o caparruda, tal com es podia esperar. Totes les qüestions obtenen puntuacions significativament inferiors a les valoracions realitzades sobre el programa.

L'anàlisi factorial de components principals, realitzada seguint els mateixos procediments que els aplicats per a l'anàlisi de les valoracions, també obté cinc factors diferents que expliquen un 60,264% de la variància total.

És raonable trobar cinc factors, atès que les qüestions incloses en aquesta part del qüestionari són conceptualment més diverses que les de les seccions anteriors. Es pretén caracteritzar la personalitat de l'alumnat a partir d'un ampli repertori de trets complementaris, però diferents, com es veurà en els resultats de l'anàlisi.

Taula 17 | *Anàlisi factorial. Variància explicada*

Component	Suma de les saturacions al quadrat de la rotació		
	Total	% de la variància	% acumulat
1	2,078	14,844	14,844
2	2,037	14,549	29,393
3	1,708	12,200	41,593
4	1,417	10,123	51,716
5	1,197	8,548	60,264

El primer factor inclou quatre qüestions diferents, relacionades amb els trets de personalitat més constructius, tal com es pot veure a la taula 18. Destaca de forma clara la comprensió i l'amistat.

Taula 18 | *Primer factor: Personalitat socialment constructiva*

Qüestions incloses	Saturacions
Amb l'edat he après a ser més comprensiu/iva	,797
Crec que els altres em consideren bon amic/iga	,752
Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona reflexiva	,606
Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona sociable	,569

El segon factor inclou tres trets positius, relacionats amb la percepció d'eficàcia i orientació. Es tracta d'un factor que permet avaluar les personalitats amb una millor motivació per a l'aprenentatge.

Taula 19 | *Segon factor: Personalitat orientada i eficaç*

Qüestions incloses	Saturacions
Sóc hàbil per aplicar i integrar les coses noves que he après	,729
Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona creativa	,651
Tinc una idea clara del que vull aprendre	,646

El tercer factor inclou també tres qüestions centrades en la percepció positiva de les relacions i l'autoconcepte positiu. S'utilitza un terme una mica difús per intentar captar la percepció de l'augment de l'autonomia personal («m'he pogut "alliberar"»), però que ha estat ben entès per les persones que han contestat.

Taula 20 | *Tercer factor: Percepció positiva de les relacions i autoconcepte*

Qüestions incloses	Saturacions
Crec que, en general, els altres tenen una bona opinió sobre mi	,768
Amb l'edat considero que sóc una persona que m'he pogut «alliberar»	,641
Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona segura de si mateixa	,595

El quart factor inclou solament dues qüestions, ambdues relacionades amb les dificultats de relació, considerant l'autodefinició com a persona complicada o de difícil relació i l'obstinació en les opinions i creences.

Taula 21 | *Quart factor: Dificultats de relació*

Qüestions incloses	Saturacions
Sóc una persona complicada/difícil	,793
Sóc una persona obstinada/caparruda	,747

Finalment, el cinquè factor també inclou dues qüestions relacionades, però en sentits inversos. La primera és l'autodefinició com a persona «divertida» i la segona, en correlació negativa amb el factor, com a persona «crítica». Quan s'interpretin les puntuacions cal invertir aquestes puntuacions, de tal manera que les baixes puntuacions en l'última qüestió informin de persones més acollidores o de fàcil acceptació dels altres.

Taula 22 | *Cinquè factor: Personalitat alegre i acollidora*

Qüestions incloses	Saturacions
Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona divertida	,687
Grau d'acord / de desacord: Em considero una persona crítica	-,523

6. Balanç de l'estructura factorial del qüestionari

Com s'ha pogut comprovar, les 44 qüestions s'han reduït a 11 factors, distribuïts en tres parts diferents. Les anàlisis de components principals van ser realitzades sobre escales completes (per exemple: avaluacions de l'autoeficàcia de l'alumnat), per això els resultats es presenten seguint els mateixos blocs conceptuals que estructuraven el qüestionari. L'estructura amb la qual es treballarà és la següent:

Valoracions del programa universitari per a persones grans. Les 17 valoracions es redueixen a tres factors:

- Primer factor: Valoració dels processos d'ensenyament i aprenentatge.
- Segon factor: Valoració de l'organització.
- Tercer factor: Valoració de les relacions.

Avaluacions de l'autoeficàcia de l'alumnat. Les 13 avaluacions es redueixen a tres factors:

- Primer factor: Eficàcia per comprendre i aprendre.
- Segon factor: Eficàcia per organitzar-se.
- Tercer factor: Eficàcia per a la recerca d'informació.

Perfil personal de l'alumnat. Les 14 qüestions es redueixen a cinc factors:

- Primer factor: Personalitat socialment constructiva.
- Segon factor: Personalitat orientada i eficaç.
- Tercer factor: Percepció positiva de les relacions i autoconcepte.
- Quart factor: Dificultats de relació.
- Cinquè factor: Personalitat alegre i acollidora.

Els resultats en cadascun dels factors permeten completar l'anàlisi. Les puntuacions dels factors han estat transformades en una escala de 0 a 10, a fi de disposar d'una escala comuna que permeti la comparació i faciliti la interpretació, ja que és la mateixa escala per a tots els factors. Per a la conversió es va equiparar el 10 amb la puntuació màxima del factor i el 0 amb la mínima.

A continuació es presenten les puntuacions de cada factor, d'acord amb les respostes obtingudes. Es distribueixen els 11 factors entre quatre variables descriptives fonamentals: el gènere i l'edat de l'alumnat, el nivell d'estudis i el curs en què estan matriculats.

6.1. Valoracions del programa universitari de persones grans

L'anàlisi dels tres factors segons el gènere de l'alumnat no presenta resultats d'especial rellevància (taula 23), encara que s'observa una diferència significativa en el primer factor, sent les dones les que valoren més positivament els processos d'ensenyament i aprenentatge dels programes universitaris per a gent gran ($t = 2,006$, $p = 0,046$).

Taula 23 | *Diferències segons gènere*

	Gènere	Mitjana	Desviació est.	t test	Sign. (p)
Valoracions del factor 1: ensenyament i aprenentatges	Dona	8,7	0,96	2,006	,046
	Home	8,5	0,98		
Valoracions del factor 2: organització i aules	Dona	8,7	1,02	,306	,760
	Home	8,7	1,15		
Valoracions del factor 3: relacions entre alumnes i amb el professorat	Dona	8,1	1,03	,953	,341
	Home	8,0	1,09		

La distribució dels tres factors segons les edats mostra diferències significatives en el tercer factor, el relatiu a les relacions entre l'alumnat i amb el professorat. Els més grans valoren significativament millor aquestes relacions que els més joves ($t = -2,804$, $p = 0,005$).

Taula 24 | *Diferències segons l'edat*

	Edat	Mitjana	Desviació est.	t test	Sign. (p)
Valoracions del factor 1: ensenyament i aprenentatges	50-65	8,5	0,88	-1,757	,080
	66 i més	8,7	1,02		
Valoracions del factor 2: organització i aules	50-65	8,6	1,04	-1,519	,130
	66 i més	8,8	1,07		
Valoracions del factor 3: relacions entre alumnes i amb el professorat	50-65	7,9	1,06	-2,804	,005
	66 i més	8,3	1,01		

L'anàlisi segons el nivell d'estudis aconseguit per l'alumnat (taula 25) ofereix també una diferenciació estadísticament significativa en el tercer factor, sent els alumnes amb els nivells més reduïts d'estudis els que aporten valoracions més positives ($F = 13,145$, $p = 0,000$).

Taula 25 | *Diferències segons nivell d'estudis*

	Nivell d'estudis	Mitjana	Desviació est.	F	Sign.
Valoracions del factor 1: ensenyament i aprenentatges	Fins als primaris	8,84	0,93	2,888	,057
	Secundaris	8,64	0,98		
	Superiors	8,44	0,98		
Valoracions del factor 2: organització i aules	Fins als primaris	8,89	1,07	1,850	,159
	Secundaris	8,69	0,96		
	Superiors	8,57	1,23		
Valoracions del factor 3: relacions entre alumnes i amb el professorat	Fins als primaris	8,57	0,91	13,145	,000
	Secundaris	7,95	1,08		
	Superiors	7,84	0,98		

Finalment, l'anàlisi segons el curs en el qual estan matriculats (taula 26) no ofereix diferències significatives entre els diversos cursos en cap dels tres primers factors.

Taula 26 | *Diferències segons el curs*

	Curs	Mitjana	Desviació est.	F	Sign.
Valoracions del factor 1: ensenyament i aprenentatges	1r o 2n	8,76	0,90	2,994	,052
	3r o 4t	8,33	1,12		
	5è o posteriors	8,66	0,93		
Valoracions del factor 2: organització i aules	1r o 2n	8,88	0,97	2,662	,072
	3r o 4t	8,61	0,94		
	5è o posteriors	8,55	1,20		
Valoracions del factor 3: relacions entre alumnes i amb el professorat	1r o 2n	8,15	0,97	1,800	,167
	3r o 4t	7,82	1,07		
	5è o posteriors	8,00	1,08		

6.2. Avaluacions de l'autoeficàcia de l'alumnat

Els tres factors relacionats amb les avaluacions de l'eficàcia no ofereixen diferències significatives segons el gènere de l'alumnat (taula 27).

Taula 27 | *Diferències segons gènere*

	Gènere	Mitjana	Desviació est.	t test	Sign. (p)
Eficàcia en el factor 1: aprenentatge	Dona	6,8	0,94	-,084	,933
	Home	6,8	1,15		
Eficàcia en el factor 2: organitzar-se i gestionar el temps per estudiar	Dona	7,3	1,10	1,150	,251
	Home	7,1	1,00		

continua

	Gènere	Mitjana	Desviació est.	t test	Sign. (p)
Eficàcia en el factor 3: ús de la biblioteca i Internet	Dona	8,3	1,48	-,211	,833
	Home	8,3	1,65		

La diferenciació segons l'edat (taula 28) mostra diferències significatives en el tercer factor, el relatiu a l'ús de les biblioteques i Internet en la recerca d'informació. La diferència és a favor dels més joves ($t = 2,527$, $p = 0,012$), tal com s'esperava, per la seva familiaritat més gran amb els estudis reglats i amb les noves tecnologies de la informació i la comunicació.

Taula 28 | *Diferències segons l'edat*

	Edat	Mitjana	Desviació est.	t test	Sign. (p)
Eficàcia en el factor 1: aprenentatge	50-65	6,8	0,87	-1,006	,315
	66 i més	6,9	1,13		
Eficàcia en el factor 2: organitzar-se i gestionar el temps per estudiar	50-65	7,1	1,08	-1,285	,200
	66 i més	7,3	1,07		
Eficàcia en el factor 3: ús de la biblioteca i Internet	50-65	8,5	1,29	2,527	,012
	66 i més	8,0	1,72		

L'anàlisi segons el nivell d'estudis (taula 29) ofereix diferències significatives en el primer i tercer factor. L'eficàcia de l'aprenentatge és més gran a mesura que es tenen estudis de nivell superior ($F = 4,829$, $p = 0,009$), mentre que l'ús de les biblioteques i Internet ofereix puntuacions més elevades entre els qui tenen estudis secundaris o superiors, enfront dels que tenen estudis primaris ($F = 12,496$, $p = 0,000$).

Taula 29 | *Diferències segons nivell d'estudis*

	Nivell d'estudis	Mitjana	Desviació est.	F	Sign.
Eficàcia en el factor 1: aprenentatge	Fins a primaris	6,55	0,76	4,829	,009
	Secundaris	6,84	1,02		
	Superiors	7,07	1,17		
Eficàcia en el factor 2: organitzar-se i gestionar el temps per estudiar	Fins a primaris	7,18	1,02	,196	,822
	Secundaris	7,24	1,11		
	Superiors	7,15	1,05		
Eficàcia en el factor 3: ús de la biblioteca i Internet	Fins a primaris	7,48	2,05	12,496	,000
	Secundaris	8,56	1,22		
	Superiors	8,46	1,37		

Finalment, l'anàlisi dels tres factors relatius a l'eficàcia, segons el curs en què estan matriculats (taula 30) no ofereix diferències significatives entre els diversos cursos.

Taula 30 | *Diferències segons el curs*

	Curs	Mitjana	Desviació est.	F	Sign.
Eficàcia en el factor 1: aprenentatge	1r o 2n	6,89	1,04	,035	,965
	3r o 4t	6,90	1,11		
	5è o posteriors	6,86	1,02		
Eficàcia en el factor 2: organitzar-se i gestionar el temps per estudiar	1r o 2n	7,13	1,17	,940	,392
	3r o 4t	7,12	0,86		
	5è o posteriors	7,32	1,08		
Eficàcia en el factor 3: ús de la biblioteca i Internet	1r o 2n	8,23	1,68	,794	,453
	3r o 4t	8,53	1,39		
	5è o posteriors	8,43	1,26		

6.3. Perfil personal de l'alumnat.

En relació amb els cinc factors relatius al perfil de l'alumnat, la distribució segons el gènere (taula 31) mostra diferències significatives tant en la creativitat-innovació ($t = 2,339$, $p = 0,020$) com en la seguretat en si mateix ($t = 2,892$, $p = 0,004$) a favor de les dones, que obtenen puntuacions significativament superiors. La situació minoritària en els grups, el procés d'afirmació de les dones i la millor capacitat de relacionar-se que els homes poden explicar els millors resultats en tots dos factors.

Taula 31 | *Diferències segons gènere*

	Gènere	Mitjana	Desviació est.	t test	Sign. (p)
Autodefinició al factor 1: compresiu/iva-sociable	Dona	8,87	0,96	1,775	,077
	Home	8,66	1,00		
Autodefinició al factor 2: creatiu/iva-innovador/a	Dona	8,13	1,21	2,339	,020
	Home	7,81	1,10		
Autodefinició al factor 3: seguretat en si mateix/a	Dona	8,23	1,28	2,892	,004
	Home	7,85	0,98		
Autodefinició al factor 4: complicat/ada-obstinat/ada	Dona	5,38	1,95	-,552	,581
	Home	5,51	1,79		
Autodefinició al factor 5: divertit/ida	Dona	7,39	1,37	1,516	,130
	Home	7,13	1,54		

Quan l'anàlisi es realitza en relació amb l'edat (taula 32), no es troben diferències significatives en cap dels cinc factors de perfil de l'alumnat.

Taula 32 | *Diferències segons l'edat*

	Edat	Mitjana	Desviació est.	t test	Sign. (p)
Autodefinició al factor 1: compresiu/iva-sociable	50-65	8,75	0,81	-,982	,327
	66 i més	8,86	1,08		
Autodefinició al factor 2: creatiu/iva-innovador/a	50-65	8,06	1,12	,521	,603
	66 i més	7,99	1,26		
Autodefinició al factor 3: seguretat en si mateix/a	50-65	8,07	1,16	-,371	,711
	66 i més	8,12	1,22		
Autodefinició al factor 4: complicat/ada-obstinat/ada	50-65	5,62	1,72	1,577	,116
	66 i més	5,27	2,04		
Autodefinició al factor 5: divertit/ida	50-65	7,30	1,33	,110	,912
	66 i més	7,28	1,52		

L'anàlisi segons el nivell d'estudis (taula 33) ofereix diferències significatives en els dos factors finals, però amb resultats inversos. Pel que es refereix al factor d'autodefinició com a complicat-obstinat, són aquells que tenen estudis secundaris o superiors els que es consideren d'aquesta manera de forma més clara ($F = 3,645$, $p = 0,027$), encara que es tracta sempre de valors relativament baixos d'autodefinits en aquest factor. El factor relatiu a l'autodefinició com una persona divertida afavoreix les persones amb nivells d'estudis més baixos ($F = 3,203$, $p = 0,042$).

Taula 33 | *Diferències segons el nivell d'estudis*

	Nivell d'estudis	Mitjana	Desviació est.	F	Sign.
Autodefinició al factor 1: compresiu/iva-sociable	Fins a primaris	8,93	0,89	2,559	,079
	Secundaris	8,84	1,05		
	Superiors	8,59	0,91		
Autodefinició al factor 2: creatiu/iva-innovador/a	Fins a primaris	8,00	1,19	,376	,687
	Secundaris	8,08	1,17		
	Superiors	7,93	1,22		
Autodefinició al factor 3: seguretat en si mateix/a	Fins a primaris	8,16	1,14	2,092	,125
	Secundaris	8,15	1,24		
	Superiors	7,82	1,12		
Autodefinició al factor 4: complicat/ada-obstinat/ada	Fins a primaris	4,92	1,96	3,645	,027
	Secundaris	5,57	1,81		
	Superiors	5,58	1,89		

continua

	Nivell d'estudis	Mitjana	Desviació est.	F	Sign.
Autodefinició al factor 5: divertit/ida	Fins a primaris	7,63	1,47	3,203	,042
	Secundaris	7,29	1,45		
	Superiors	7,07	1,28		

Finalment, quan s'analitzen els factors sobre el perfil de l'alumnat en relació amb els cursos en els quals estan matriculats (taula 34), no es troben diferències significatives més que en el factor relatiu a la seguretat en si mateix/a, ja que obtenen les millors puntuacions les persones matriculades a 3r o 4t, enfront de la resta de cursos ($F = 4,186$, $p = 0,016$).

Taula 34 | *Diferències segons el curs*

	Curs	Mitjana	Desviació est.	F	Sign.
Autodefinició al factor 1: compresiu/iva-sociable	1r o 2n	8,90	0,87	1,419	,244
	3r o 4t	8,93	0,88		
	5è o posteriors	8,69	1,10		
Autodefinició al factor 2: creatiu/iva-innovador/a	1r o 2n	7,96	1,08	,223	,800
	3r o 4t	8,00	1,29		
	5è o posteriors	8,08	1,27		
Autodefinició al factor 3: seguretat en si mateix/a	1r o 2n	7,95	1,17	4,186	,016
	3r o 4t	8,59	1,02		
	5è o posteriors	8,09	1,28		
Autodefinició al factor 4: complicat/ada-obstinat/ada	1r o 2n	5,40	1,81	,984	,375
	3r o 4t	5,40	2,13		
	5è o posteriors	5,74	1,73		
Autodefinició al factor 5: divertit/ida	1r o 2n	7,59	1,41	1,650	,194
	3r o 4t	7,40	1,40		
	5è o posteriors	7,23	1,45		

7. Discussió i conclusions

Tal com ha quedat recollit en els resultats, el gran grup d'alumnat adult gran que cursa estudis a la Universitat a través de la seva oferta específica, el programa de la UOM, és majoritàriament femení, amb estudis secundaris, un interès molt elevat per l'aprenentatge i una percepció de les seves pròpies habilitats d'aprenentatge molt alta. És per això que té una percepció molt positiva de les aportacions que li reporta el programa educatiu que duu a terme. També té aquesta percepció positiva de les seves característiques com a alumne. Es tracta d'un alumnat que se sent còmode i gaudeix amb l'activitat que realitza. Les seves opinions no són homogènies en alguns dels aspectes analitzats. Així, el gènere,

l'edat, el nivell d'estudis i el nombre d'anys que fa que realitza aquests cursos marquen diferències en la valoració que realitzen, tant del programa com de si mateixos, que han de tenir-se en compte en les ofertes formatives.

Pel que fa al programa universitari de gent gran que cursen unes i altres, les dones valoren més els processos d'ensenyament-aprenentatge que els homes, independentment de l'edat i del curs del programa que facin. Les menors oportunitats educatives de les dones sens dubte tenen la seva importància en aquesta valoració. Recordem que, segons les dades, les dones d'aquestes generacions tenen un nivell educatiu inferior que el dels homes, de manera que accedir a aquests estudis, poder estudiar, té un valor afegit per a elles.

Al costat dels aprenentatges, el nostre alumnat valora de forma molt important les relacions que es donen al llarg del programa, tant entre alumnes com amb el professorat. Destaca especialment la seva valoració de les relacions amb el professorat. En aquesta valoració influeix el nivell d'estudis i també l'edat. El valor positiu d'aquestes relacions és més important per a l'alumnat de més edat i també per a l'alumnat amb menys estudis.

En aquest context, també és important destacar l'autovaloració positiva que realitza l'alumnat sobre les seves habilitats per enfrontar-se a situacions d'aprenentatge, amb algunes diferències entre grups. Així, per exemple, són els més joves els que manifesten major habilitat per a la recerca d'informació, tant a la biblioteca com a Internet. El nivell d'estudis previs superior és rellevant en la percepció de major eficàcia i implementació del que s'ha après i també en el maneig de les habilitats de recerca d'informació.

Pel que fa a la seva autodefinició personal, són les dones qui es perceben com a més creatives, innovadores i segures de si mateixes que els homes. No sols el gènere, també el curs que realitzen al programa de la UOM, influeix en la seguretat en si mateixos d'aquest alumnat: com més gran és el nombre de cursos realitzats, més gran és també aquesta autodefinició positiva. Des d'un altre punt de vista, resulta curiós que aquest alumnat es percebi com a menys complicat i obstinat i més divertit com menor és el nivell d'estudis.

Tal com s'ha comentat, aquest alumnat valora de forma molt important els aprenentatges que li proporciona el programa, igual que les relacions, tant personals com amb el professorat. Tot això sens dubte fomenta el seu interès i permanència al programa. Ja hem vist que el percentatge d'alumnat que és al programa fa més de cinc anys és molt elevat. De fet, revisant les memòries anuals del programa de la UOM, veiem que l'oferta complementària cada vegada té un nombre d'alumnat matriculat més gran, que ja va cursar els diferents diplomes reglats oferts com a títols propis. D'altra banda, tampoc no és menyspreable la percepció d'autoeficàcia d'aquest alumnat, la percepció de les seves capacitats i habilitats personals, relacionals i d'autonomia i aprenentatge. Sens dubte fomentar aquest tipus d'opcions d'aprenentatge permanent en l'adultesa contribueix a això.

Referències bibliogràfiques

Arnay, J. (coord.). (2010). *Los procesos de enseñanza y aprendizaje en los Programas universitarios para personas mayores. Estudio de casos y propuestas de mejora*. Projecte finançat per la Direcció General de Política Universitària del Ministeri d'Educació, presentat a la convocatòria de programes d'estudis i anàlisis, Resolució de 6 de febrer de 2009, BOE de 3 de març, referència EA 2009-0160.

Autors

CARMEN ORTE SOCIAS

Santander (Cantàbria). Llicenciada en Psicologia i doctora en Ciències de l'Educació. Catedràtica d'universitat de Pedagogia de la Inadaptació Social del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la UIB. Està especialitzada en temes d'inadaptació social, en els quals desenvolupa la seva tasca docent i d'investigació des de l'any 1987.

Ha dirigit i dirigeix projectes de R+D i altres projectes de tipus educativosocial, sobre els quals ha realitzat diverses publicacions en l'àmbit nacional i internacional. Des de l'any 2003 és investigadora principal en diverses investigacions competitives sobre la prevenció del consum de drogues i l'educació per a la competència familiar del Ministeri de Ciència i Tecnologia. És consellera del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears. És la directora de la Universitat Oberta per a Majors de la UIB i de l'Oficina per a Programes Universitaris de la UOM. És la directora de la Càtedra d'Atenció a la Dependència i Promoció de l'Autonomia Personal.

LLUÍS BALLESTER BRAGE

Santiago de Compostel·la, 1960. Doctor en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i en Filosofia per la Universitat de les Illes Balears (UIB). Professor titular a la UIB de mètodes d'investigació, des de 1997. Director de l'Institut de Ciències de l'Educació de la UIB de 2007 a 2011. Ha estat responsable de la Unitat de Planificació i Estudis Socials del Consell de Mallorca, coordinador del centre de serveis socials de la comarca de Manacor, educador i treballador social en diversos serveis. Les seves investigacions i publicacions s'han centrat en la metodologia de la investigació social i educativa, així com en l'estudi de les necessitats socials i educatives dels joves, les persones grans i les dones dedicades a la prostitució.